

Nr 26.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.; given Stockholms slott den 17 januari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

**lag om ändrad lydelse av § 1 lagen den 6 juni 1925 (nr 382)
angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.**

Härigenom förordnas, att § 1 lagen den 6 juni 1925 angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m. skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

Den, som driver mejerirörelse, må ej från mejeriet försälja eller eljest till annan utlämna mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts i enlighet med av Konungen meddelade föreskrifter, med mindre av omständigheterna framgår, att mjölken icke skall användas till kreatursföda. Ej heller må han själv till kreatursföda använda mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts på sätt nu nämnts.

Konungen äger — — — även vassla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1937.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 januari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I § 1 första stycket *lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.*, den s. k. pastöriseringslagen, föreskrives, att den som driver mejerirörelse ej må från mejeriet till kreatursföda försälja eller eljest för dylikt ändamål till annan utlämna mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts till minst 80 grader Celsius. Där förhållandena sådant påkalla äger, enligt vad i andra stycket av samma paragraf stadgas, Konungen förordna, att vad nyss sagts skall gälla även vassla. Jämlikt § 2 är den som driver mejerirörelse vidare pliktig tillse, att vid separering av mjölken uppkommande slam, som avsätter sig å centrifugens inre väggar och delar, dagligen vid centrifugens rengöring avlägsnas och brännes. Enligt § 3 skall för den händelse stadgad uppvärmning tillfälligtvis icke kunnat ske vid varans utlämnande mottagaren skriftligen underrättas därom. I §§ 4—7 upptagas bestämmelser om straffpåföljd, åtal och förvandling av böter. Härutinnan stadgas bland annat, att överträdelse av lagen straffas med böter från och med 10 till och med 200 kronor. Jämlikt § 8 äger Konungen att efter prövning i varje särskilt fall och i den utsträckning, som kan finnas erforderligt, medgiva undantag från det i första stycket av § 1 upptagna stadgandet. Konungen äger ock, enligt vad i § 9 sägs, meddela föreskrifter om anordnandet av tillsyn å efterlevnaden av lagen och om bestridande av kostnaderna för tillsynen. Slutligen skall enligt stadgande i § 10 lagen icke tillämpas inom Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, med mindre Konungen på grund av särskilda förhållanden förordnar om lagens tillämpning inom ett eller flera av dessa län. — Genom kungörelse den 23 oktober 1925 (nr 437) har Kungl. Maj:t lämnat särskilda föreskrifter för tillsyn å efterlevnaden av lagen. Genom Kungl. Maj:ts brev den 11 maj 1934 har med stöd av § 10 i lagen förordnats, att densamma från och med den 1 juli 1934 skall äga tillämpning inom Kopparbergs län.

Under de senare åren hava vid upprepade tillfällen förslag framkommit till ändring i pastöriseringslagen. Dylika förslag hava sålunda avgivits den

8 maj 1929 av svenska mejerikonsulentföreningen, den 30 januari 1931 av den s. k. mul- och klövsjukekommissionen i Skåne, den 9 april 1931 av Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, den 8 maj 1931 av de s. k. nötkreaturstuberkulossakkunniga samt den 20 februari 1935 av medicinalstyrelsen. Över förslagen hava yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och korporationer. Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t sålunda uppkomna frågor om ändrad lagstiftning rörande pastörisering av till kreatursföda avsedd mjölk.

Svenska mejerikonsulentföreningens förslag avser sådan förändring i pastöriseringslagen, att s. k. långtidspastörisering, d. v. s. mjölkens upphettning till 63 grader under 30 minuter, upptages såsom tillåten pastöriseringsmetod vid sidan av den för närvarande i lagen angivna högpastöriseringsmetoden, enligt vilken mjölken momentant upphetas till minst 80 grader.

Såsom stöd för förslaget har i huvudsak framhållits, att långtidspastöriseringen vore den skonsammaste möjliga upphettningsmetoden för mjölken, i det att dess inverkan på mjölkens fysikaliska och kemiska beskaffenhet vore ytterst ringa samtidigt som denna metod dock vore fullt effektiv med hänsyn till oskadliggörandet av i mjölken förekommande patogena bakterier.

Över detta förslag ävensom vissa andra i samband därmed väckta förslag om ändring i tillsyningskungörelsen hava *yttranden* avgivits av medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen samt länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i samtliga län i riket utom Kopparbergs län och de fyra nordligaste länen.

Förslaget har biträttts eller lämnats utan erinran av medicinalstyrelsen samt länsstyrelserna i Kalmar, Hallands, Göteborgs och Bohus, Örebro samt Gävleborgs län ävensom hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Kalmar, Gotlands, Hallands, Älvsborgs, Örebro och Gävleborgs län.

Förslaget har däremot — under hänvisning bland annat till svårigheterna att anordna en effektiv kontroll över att pastörisering ägt rum enligt den föreslagna metoden — avstyrkts av lantbruksstyrelsen samt länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Södermanlands, Jönköpings och Kristianstads län ävensom hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Östergötlands län.

Mul- och klövsjukekommissionens förslag går ut på *dels* att föreskriften i pastöriseringslagen om uppvärmning till minst 80 grader av mjölk m. m., som utlämnas till kreatursföda, vilken föreskrift nu endast gäller, då varan utlämnas till annan person, skulle gälla för såväl mejeri som ysteri beträffande all till kreatursföda avsedd mjölk och kärnmjölk samt, där Konungen så förordnade, även vassla, *dels ock* att även den skulle straffas, som med vetskap om att från mejeri utlämnad dylik vara icke blivit uppvärmd till minst 80 grader, likväl använde den till kreatursföda.

Såsom grund för sin framställning har kommissionen anført, att den 4 januari 1931 mul- och klövsjuka konstaterats i Walo ysteris svinstallar i Kvistofta socken. I nämnda ysteri hade bedrivits tillverkning av margarin-

ost av skummjolk, som erhållits från Vallåkra och Härslövs mejerier. Den-
na mjolk hade för att kunna användas till ystning, före utlämnandet å me-
jerierna uppvärmts till endast 55 grader. Den vid ystningen i Walo ysteri
uppkomna vasslan hade därefter använts till utfodring av svin i ysteriets
egna svinstallar, utan att den dessförinnan uppvärmts till 80 grader. I
nämnda svinstallar hade därefter inträffat fall av mul- och klövsjuka.

Framställningen har tillstyrkts i samtliga avgivna *yttranden*, nämligen av
medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, centralanstalten för försöksväsendet
på jordbruksområdet, föreståndarna för anstaltens husdjurs- och bakterio-
logiska avdelningar, professorerna Nils Hansson och Chr. Barthel, överassis-
tenten vid anstaltens mejeriavdelning E. Haglund samt nötkreaturstuber-
kulossakkunniga.

Ur yttrandena må här i övrigt återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen har anfört:

Framställningen torde såsom åsyftande att förhindra spridning av mul-
och klövsjuka till mejerier tillhöriga kreatursbesättningar vara värd beak-
tande. För de mejerier, som utfodrade egna djur med skummjolk eller
kärnmjolk (i huvudsak distributionsmejerier och smörmejerier) komme för-
slagets genomförande i allmänhet att i ekonomiskt avseende spela en under-
ordnad roll, enär dessa mejerier till största delen redan vore underkastade
kontroll i enlighet med pastöriseringslagen och därför även vore i besittning
av nödiga pastöriseringsapparater.

Beträffande de ysterier, som använde den vid ystningen erhållna vasslan
till utfodring av egna djur, ställde sig förhållandena i berörda hänseende
annorlunda. Dessa ysterier vore i allmänhet icke försedda med apparater
för vasslans uppvärmning. Emellertid komme utvidgningen av pastörise-
ringslagens tillämpning beträffande uppvärmning av vassla att beröra endast
de delar av landet, där risk förefunnes för mul- och klövsjuka d. v. s. hu-
vudsakligen Malmöhus och Kristianstads län. I dessa län, beträffande vilka
av Kungl. Maj:t jämlikt § 1 pastöriseringslagen meddelat förordnande om
pastörisering av vassla kunde väntas erhålla mera permanent karaktär, vore
dock antalet mejerier, vilka i huvudsak vore inriktade på ostproduktion, re-
lativt obetydligt. Enligt uppgift från statistiska centralbyrån vore antalet
dylika mejerier år 1929 i Malmöhus län 5 och i Kristianstads län 3. Av dessa
8 mejerier vore dock 4 redan underkastade kontroll enligt pastöriserings-
lagen.

Nötkreaturstuberkulossakkunniga hava framhållit, att enligt deras mening
det kunde anses självfallet, att det förbud, som pastöriseringslagen innehölle
för utlämning från mejerier av opastöriserad till kreatursföda avsedd mjolk
och, där Konungen så föreskrivit, även vassla, jämväl måste anses gälla
ysterier. De sakkunniga hava vidare upplyst, att enligt till dem lämnade
uppgifter funnes i Malmöhus och Kristianstads län endast 5 ysterier, vilka
utfodrade vassla på sätt som skett vid Walo ysteri.

Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts förslag avser
sådan ändring i pastöriseringslagen, att densamma skall bliva tillämplig på
en var, som till kreatursföda försäljer eller eljest för dylikt ändamål till
annan utlämnar mjolk, oavsett om rörelsen kan betecknas såsom mejeri-
drift eller ej.

Till stöd för sin framställning har utskottet anfört, att vad som skulle för-

stås med mejerirörelse vore förmål för delade meningar och hade givit anledning till tvekan huruvida visst företag vore underkastat pastöriserings-skyldighet.

Över framställningen har *yttrande* avgivits av nötkreaturstuberkulossakkunniga, som anført, att, därest deras i det följande återgivna förslag till pastöriseringslag godtoges, vore icke någon åtgärd påkallad i anledning av ifrågavarande framställning, då de sakkunnigas förslag vore så avfattat, att praktiskt taget all till kreatursföda avsedd mjölk bleve underkastad pastöriseringstvång.

Nötkreaturstuberkulossakkunnigas förslag innefattar i huvudsak följande ändringar i den nu gällande pastöriseringslagen. Första stycket av § 1 skulle erhålla sådan lydelse, att däri upptoges förbud för den, som dreve mejerirörelse, att till kreatursföda försälja eller eljest för dylikt ändamål utlämna eller begagna mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts till minst 80 grader under så lång tid att den vid provning hölle det s. k. pastöriseringsprovet (Storchska reaktionen). Beträffande § 3 förordades, att paragrafen borde få den avfattning, att då uppvärmning undantagsvis på grund av förhållanden, som ej kunde läggas mejeriidkaren till last, icke skett, mottagaren skulle vid varans utlämnande därom skriftligen underrättas. Vidare föreslogs i § 4 en höjning av minimum för bötesstraffet från 10 till 50 kronor. Slutligen förordades att i § 8 skulle upptagas en bestämmelse, som berättigade Kungl. Maj:t att i den utsträckning och på de villkor, som funnes erforderliga, medgiva användandet av långtidspastörisering eller annan upphettningssmetod i stället för den i § 1 stadgade.

Såsom motivering för sitt förslag till ändring av bestämmelserna i § 1 hava de sakkunniga anført, bland annat, följande.

Ansaret för lagens efterlevnad åvilade lantbruksstyrelsen, som därför ägde tillgång till dels av styrelsen själv förordnade överkontrollanter, dels av länsstyrelserna förordnade kontrollanter. Kontrollanterna vore ålagda att två gånger under varje kalendermånad taga prov av vara för att utröna om densamma i vederbörlig ordning upphettats. Någon annan form för uppvärmning av mjölken än genom s. k. högpastörisering vore ej i lagen angiven såsom tillåten. I § 8 syntes dock möjlighet hava lämnats öppen för Kungl. Maj:t att medgiva dispens från uppvärmning till 80 grader, där så kunde finnas erforderligt. Så hade även skett, då Kungl. Maj:t efter därom gjord ansökan den 6 maj 1926 beviljat mellersta Gotlands mejeriförening och Södertälje mejeri dispens, vari medgivits att högpastörisering finge utbytas mot långtidspastörisering. För bedömandet av huruvida mjölken uppvärmts på föreskrivet sätt hade man underkastat densamma provning med det Storchska peroxidasprovet. Hade med detta positivt resultat ernåtts, d. v. s. hade blåfärgning av mjölken inträtt, hade detta ansetts bevisa, att mjölken ej upphettats till 80 grader. I stort sett hade bestämmelserna i § 1 visat sig tillfyllestgörande och något praktiskt behov av omformulering hade dithills ej framträtt. Det kunde dock starkt ifrågasättas om bestämmelsen ur juridisk synpunkt vore fullt tillräcklig vid en del fall, som i framtiden kunde tänkas inträffa. Man hade nämligen numera i syfte att vid högpastörisering undvika förändring av mjölkens sammansättning

och smak förkortat upphettningstiden från ursprungligen beräknade 60 sekunder ned till 5—10 genom att låta pastöriseringen försiggå i slutet rum under större tryck än det atmosfäriska. Vid denna form för upphettning visade mjölken positiv reaktion för det Storchska provet även sedan den uppvärmts till 80 grader och man behövde ernå en temperatur av ända upp till 85—87 grader, innan man säkert kunde påräkna att erhålla negativ reaktion. Det syntes under sådana förhållanden nödvändigt att ersätta den nuvarande lagbestämmelsen med ett stadgande om att mjölken skulle uppvärmas till minst 80 grader under så lång tid att den vid provning gäve negativt utslag för det Storchska pastöriseringsprovet.

I § 1 av gällande lag stadgades, att den som dreve mejerirörelse ej finge till annan utlämna mjölk eller kärnmjölk, som ej uppvärmts till minst 80 grader. Då det visat sig, att ordet annan givit lagen en ej önskvärd begränsning, av vilken vid några tillfällen allvarliga olägenheter uppstått, hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att detta ord borttoges och skyldigheten sålunda utsträcktes till att gälla för varje utlämning av till kreatursföda avsedd mjölk eller kärnmjölk, eventuellt vassla. Det hade därjämte påyrkats, att lagen måtte förtydligas på så sätt att det i densamma utsades, att den jämväl omfattade ysterier. De sakkunniga ansåge ett sådant tillägg onödigt, därför att begreppet mejeri enligt de sakkunnigas uppfattning inrymde även ysteri och överhuvudtaget varje form av mjölkbehandling i förädlings syfte, sålunda även den separering utan vidare bearbetning till smör eller ost, som vid vissa s. k. skumningsstationer förekomme.

Någon motivering till den föreslagna ändringen av § 3 hava de sakkunniga icke anfört. Beträffande höjningen av bötesminimum i § 4 hava de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Under perioden 1926—1929 hade vid de 1,080 mejerier, som i medeltal kontrollerats, årligen omkring 250 försummelser angivits. Visserligen hade situationen år från år förbättrats men i alltför långsam takt för att man utan vidare skulle våga räkna med att förhållandena av sig själva bleve tillfredsställande. År 1927 hade rapporterats, att bristande upphettning ägt rum vid 236 mejerier, år 1929 vore motsvarande tal 202. Det vore allit fortfarande mer än $\frac{1}{5}$ av alla mejerier, som försummat att iakttaga vad de i pastöriseringslagen vore ålagda. Såvitt de sakkunniga hade sig bekant torde i allmänhet numera den bristfälliga pastöriseringen ej bero på saknad av goda tekniska anordningar vid mejerierna utan helt få tillskrivas slarv eller bristande vaksamhet eller rent av ovilja gentemot lagen från mejeripersonalens sida. Möjligen vore försummelserna i en del fall uppammade av att vederbörande å mejeriet genom kontrollanternas sätt att fullgöra sin uppgift fått intryck av att det inte vore så noga om föreskrifterna till alla delar följdes eller ej. Pastöriseringslagen skulle i någon mån komma att bättre efterföljas, om de i § 4 införda bötesatserna avsevärt höjdes. Enligt de officiella rapporterna hade sedan 1925 för otillräcklig uppvärmning åtal och dom följt i 1,504 fall och hade sammanlagda utdömda bötessumman utgjort 26,772 kronor eller i medeltal 17 kronor 50 öre. Sistnämnda summa tydde på en benägenhet hos domstolen att i flertalet fall vid brott emot denna lag utdöma lägsta straff eller 10 kronor. Detta uppfattades vid många tillfällen av vederbörande som om förseelsen vore bagatellartad och en upprepning en relativt ofarlig sak.

Med avseende å upptagandet i § 8 av ett uttryckligt stadgande, som medgäve användandet av långtidspastörisering, hava de sakkunniga anfört, bland annat, följande.

Långtidspastöriseringen syntes ur vissa synpunkter erbjuda fördelar framför den momentana uppvärmningen till 80 grader. Dess inverkan på mjölkens naturliga sammansättning ansåges skonsammare än den högre upphettningen. En del av de egenskaper hos mjölken, som ginge till spillo vid uppvärmning till högre gradtal, syntes ej förloras, när den en längre tid utsattes för inverkan av värme upp till 63 grader. Vid uppvärmning till detta gradtal koagulerade albuminet delvis och förändrades kaseinet i någon mån, så att löpsättning fördröjdes. Gräddsättningsförmågan torde något påverkas. Ingen ogynnsam inverkan å mjölkens ferment kunde förmärkas. Av vitaminerna skadades i viss mån de till C-gruppen hörande, vilket ur praktisk synpunkt dock ej torde spela någon större roll. Långtidspastöriserad skummjolk finge därför möjligen som kalvföda anses hava ett annat dietiskt värde än den till hög temperatur uppvärmda, en synpunkt som i detta sammanhang ej förefölle kunna lämnas helt obeaktad. Långtidspastöriseringens inverkan å i mjölken förekommande sjukdomsalstrande bakterier hade varit föremål för mycket omfattande laboratorieexperiment och praktiska undersökningar. Dessa torde giva vid handen, att långtidspastöriseringen erbjöde för praktiska förhållanden tillräcklig garanti för ernående av den med pastöriseringen avsedda effekten. Då det gäller att oskadliggöra i mjölk förekommande patogena bakterier kunde därför långtidspastöriseringen knappast anses vara högpastöriseringen underlägsen, och någon anledning att av detta skäl avvisa långtidspastörisering syntes ej föreligga. Olägenheterna vid ett allmänt införande av metoden förefunnes med avseende å svårigheterna att erhålla en tillförlitlig kontroll. Kunde en sådan ernås föreläge intet hinder för att utbyta den momentana upphettningssmetoden mot långtidspastörisering.

Över de sakkunnigas förslag hava *yttranden* avgivits av medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet ävensom professorerna N. Hansson och Chr. Barthel samt överassistenten E. Haglund.

De föreslagna ändringarna av § 1 hava i yttrandena vunnit allmän avslutning. Upptagandet av bestämmelsen i § 8 om långtidspastörisering har avstyrkts av lantbruksstyrelsen, under åberopande av samma skäl som i yttrandet över svenska mejerikonsulentföreningens förut omförmälda förslag, men tillstyrkts i samtliga övriga utlåtanden. Förslagen om ändring i §§ 3 och 4 hava enhälligt avstyrkts.

Ur yttrandena torde här böra återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att ändringen i § 3 syntes innebära, att sådan underrättelse, som avsåges i paragrafen, skulle lämnas endast i de fall, då mejeriidkaren funne, att oförmågan att åstadkomma stadgad uppvärmning vore förvållad av honom själv. Härigenom skulle stadgandet enligt lantbruksstyrelsens mening knappast vidare få någon betydelse. Då ifrågasvarande underrättelse i varje fall borde lämnas, vore stadgandets nuvarande lydelse att föredraga.

Professorerna Hansson och Barthel samt överassistenten Haglund hava beträffande höjningen av bötesminimum i § 4 framhållit, att denna höjning vore betänklig och knappast motiverad. Även i mejerier med tekniskt högtstående maskinell utrustning vore säkerhetsmarginalen för hållande av den föreskrivna temperaturen vid högpastörisering ganska liten. En tillfällighet, som kunde vara svår att förutse, kunde t. ex. förorsaka, att ångtillförseln till pastören minskades, varigenom risk uppstode för positivt utslag av det

Storchska provet. Mejerierna hade intet intresse av att förfara mindre noggrant, då ju skummjölken även återginge till andelsägarna själva. Det vore säkerligen mindre välbetänkt att genom den föreslagna höjningen av bötesminimum kriminalisera ett i de flesta fall oavsiktligt överträdande av pastöriseringslagen. Det förefölle lämpligare att ernå en bättre effekt genom att oftare än vad som vore fallet verkställa provtagningar i mejerierna.

Lantbruksstyrelsen och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet hava i huvudsak anslutit sig till vad sålunda i sistberörda yttrande anförts.

Medicinalstyrelsens förslag innebär i huvudsak följande. Föreskriften i § 1 första stycket, att mjölk eller kärnmjölk, som ej uppvärmts till minst 80 grader Celsius, ej finge från mejeri försäljas eller utlämnas, skulle ändras sålunda, att densamma finge det innehåll, att mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts på sätt Konungen föreskrivit, ej skulle få till annan från mejeri säljas eller utlämnas. En dylik ändring torde, enligt vad medicinalstyrelsen vidare anført, medföra, att § 8 pastöriseringslagen kunde utgå. Slutligen borde i § 2 upptagas en föreskrift av innehåll, att den som dreve mejerirörelse skulle vara pliktig att tillse, att kärl, i vilket mjölk eller kärnmjölk skulle transporteras från mejeriet, vid varans påfyllning vore invändigt omsorgsfullt rengjort genom sköljning och efterföljande behandling medelst ånga, kokhett vatten eller desinfektionslösning.

Medicinalstyrelsen har till stöd för sitt förslag rörande ändring av § 1 anført:

Nuvarande bestämmelse om uppvärmning till 80 grader stödde sig på två förhållanden, nämligen dels att sådana smittämnen, som genom mjölk kunde orsaka spridning av en del av våra mest förlustbringande smittsamma kreaturssjukdomar såsom mul- och klövsjuka, smittsam kastning och tuberkulos, vid dylik uppvärmning oskadliggjordes och dels att man tidigare ansett sig medelst en lätt utförd kemisk undersökning i varje särskilt fall kunna nöjaktigt kontrollera, huruvida mjölk uppvärmts till 80 grader eller ej.

Nämnda undersökningsmetod, som ginge under benämningen det Storchska pastöriseringsprovet, grundade sig på det förhållandet, att vid en temperatur av cirka 80 grader ett i mjölk förefintligt enzym förstördes. Provet utfördes på så sätt, att till en viss kvantitet mjölk sattes en ringa mängd para-fenylendiaminlösning och utspädd vätesuperoxid. Om den sålunda erhållna blandningen inom viss tid antog tydligt blå eller blågrå färg (positiv reaktion), visade detta, att förenämnda enzym förekomme i mjölken, vilket sålunda skulle innebära, att densamma ej uppvärmts till 80 grader, under det att, därest dylik blåfärgning ej inträdde (negativ reaktion), det ifrågavarande enzymet saknades, vilket utvisade, att mjölken uppvärmts till minst 80 grader.

Det Storchska pastöriseringsprovet hade i överensstämmelse med föreskrift av lantbruksstyrelsen hittills städse kommit till användning vid undersökning å kemisk station av mjölkprov i samband med kontrollen av pastöriseringslagens efterlevnad.

Undersökningar, som på senare tid verkställts av bland andra professorn i mejerikemi och mejeribakteriologi vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut L. G. Thomé hade emellertid givit vid handen, att, om mjölk uppvärmts till 80 grader eller något däröver under mycket kort tid, det in-

träffade dels att densamma vid undersökning enligt den Storchska metoden omedelbart efter det att pastöriseringen avslutats, visade positiv reaktion, dels att, även om mjölken vid en sålunda utförd undersökning visade negativ reaktion, densamma efter en tids förvaring kunde ge positiv Storchreaktion, sannolikt beroende på reaktivering av enzymet.

Det framginge härav, att man — i motsats till vad tidigare antagits — ej syntes kunna genom det Storchska provet fullt tillfredsställande kontrollera huruvida mjölk blivit uppvärmd till det i pastöriseringslagen föreskrivna gradtalet.

Detta förhållande kunde medföra olägenheter i mera än ett avseende. Det kunde nämligen tänkas, såväl att en mejerist bleve ådömd böter för förseelse emot pastöriseringslagen, ehuru han uppfyllt bestämmelserna i sagda lag, som att han vid tillfälle, då förseelse av ifrågavarande slag verkligen ägt rum, under åberopande av kontrollprovets bristande tillförlitlighet undandroge sig ansvar. Det förtjänade nämnas, att ett mejeri i Stockholm, som åtalats för förseelse emot pastöriseringslagen, av rådhusrätten och sedermera även hovrätten frikänts, synbarligen med stöd av ett av professor Thomé avgivet intyg, vari denne, med framhållande av nyss berörda synpunkter, hävdade det Storchska provets bristande tillförlitlighet.

Frågan hade på senare tid fått ökad aktualitet därigenom, att en ny typ av uppvärmningsapparater, s. k. plattpastörer, allt mera kommit i bruk, vilka vore så konstruerade, att uppvärmning av mjölken till 80 grader ägde rum under en relativt kort tid (mellan 10 och 20 sekunder). Det hade nu av professor Thomé och andra visats, att mjölk, som i plattpastör uppvärmts på sätt pastöriseringslagen stadgade, kunde reagera positivt för det Storchska provet, beroende på en alltför kort uppvärmningstid.

Plattpastörerna läte sig emellertid utan alltför stora kostnader kompletteras med s. k. hållarceller, varigenom uppvärmningstiden kunde utökas därhän, att mjölken säkert gäve negativ Storchreaktion vid uppvärmning till 80 grader, utan att därigenom apparatens avverkningskapacitet minskades eller försämrade kvaliteten på mjölkprodukterna behövde befaras.

För att kontrollen av pastöriseringslagens efterlevnad ej skulle berövas sin effektivitet, vore det nödvändigt, att de tidigare nämnda olägenheterna undanröjdes. Vid det förhållandet, att någon annan undersökningsmetod, som skulle vara den Storchska metoden överlägsen i förevarande avseende, ej vore känd, syntes en ändring av pastöriseringslagen erbjuda den enda utvägen till förhindrande att avsikten med nämnda lag förfelades.

I Danmark hade man år 1934 på grund av de av professor Thomé gjorda, av andra forskare sedermera bekräftade iakttagelserna ändrat den därstädes tidigare gällande föreskriften om uppvärmning av skummjölk till minst 80 grader därhän, att numera stadgades sådan uppvärmning, att grädden (mjölken) varken omedelbart efter uppvärmningen eller senare gäve reaktion vid Storchska provet eller vid andra av lantbruksministeriet godkända prov.

En bestämmelse av liknande slag torde vara erforderlig även i vårt land. Det kunde måhända invändas, att en föreskrift om sådan uppvärmning av skummjölken, att den skulle ge negativ reaktion för det Storchska provet ej blott omedelbart efter uppvärmningen utan även senare, vore onödigt sträng, i det att dels en undersökning med negativt utslag omedelbart efter pastöriseringen skulle vara tillräcklig, dels svårigheter mötte för mejeristen att i varje särskilt fall veta, till vilket gradtal eller under huru lång tid han måste uppvärma mjölken, för att han skulle vara säker på, att den reagerade negativt vid ett prov, som företoges nästa dag.

Om man emellertid fråginge kravet, att mjölken skulle ge negativ reaktion för Storchska provet, även om detsamma företoges senare än exempel-

vis fyra timmar efter pastöriseringens avslutande, nödgades man förlägga kontrollen av pastöriseringslagens efterlevnad helt och hållet till mejerierna. För närvarande torde det nämligen endast i enstaka undantagsfall inträffa, att ett prov kunde befordras så snabbt till vederbörande kemiska station, att undersökningen därstädes hunne utföras inom nämnda tid. I allmänhet bleve ett prov undersökt, först sedan minst ett dygn förflutit efter pastöriseringen. Även om man genom att förlägga den kemiska undersökningen till det närmast mejeriet liggande apoteket skulle kunna i åtskilliga (likväl icke i alla) fall få undersökningen utförd under samma dag som provet tagits, kvarstode dock den olägenheten, att de flesta gånger åtskilliga timmar komme att förflyta mellan pastöriseringen och undersökningen.

Ett förläggande av de kemiska undersökningarna till vederbörande mejerier mötte emellertid betydande svårigheter. Förutsättningen för en sådan anordning vore givetvis den, att undersökningen utfördes av en lämplig opartisk och ansvarig person. Det skulle sålunda kunna tänkas, att ett dylikt uppdrag skulle kunna överlätas åt distrikts- eller annan tjänsteveterinär, åt landsfiskal, stadsfiskal eller åt apotekare. En undersökning hade emellertid givit vid handen, att av de mejerier, som vore underkastade kontroll, allenast omkring en tredjedel vore belägna på eller i omedelbar närhet av ort, där dylik tjänsteman vore stationerad. Det kunde sålunda icke undvikas, att ett stort antal av dessa förrättningar skulle medföra väsentligt ökade kostnader för kontrollen i form av rese- och traktamentsersättning åt kontrollanterna. Det kunde vidare ifrågasättas, huruvida en kemisk undersökning, som utfördes å ett mejeri av en icke fackman, kunde läggas till grund för ett åtal mot den ansvarige vid påvisad förseelse mot pastöriseringslagen. Om så icke vore förhållandet, inställde sig svårigheten att inom viss begränsad tid kunna få den inträffade positiva reaktionen bestyrkt.

Av det sagda framginge, att, ehuruval en bestämmelse om uppvärmning av mjölken på sådant sätt, att densamma reagerade negativt för det Storchska provet vid undersökning, som verkställdes omedelbart efter pastöriseringens avslutande, i och för sig torde vara tillfyllest för ernående av det med pastöriseringslagen avsedda resultatet, en dylik bestämmelse likväl svårligen låte sig kontrollera. Ur dessa synpunkter sett vore en föreskrift av samma innebörd som den danska att förorda.

Såsom redan berörts funnes möjlighet att förse plattpastörerna med s. k. hållarceller, varigenom uppvärmningstidens längd kunde efter behag regleras. En mejerist borde sålunda kunna, om så erfordrades, komplettera sin pastör med en eller flera hållarceller och därefter undersöka, huru högt han behövde uppvärma mjölken för att den med säkerhet skulle reagera negativt efter förvaring under så lång tid, som erfordrades för transport av ett mjölkprov från mejeriet till vederbörande kemiska station.

För närvarande vore man på mejeritekniskt håll sysselsatt med att experimentera en automatisk termoregulator, som skulle kunna anbringas på varje pastör, vilken regulator skulle vara så beskaffad, att den förhindrade avflöde från pastören av mjölk, som ej blivit uppvärmd till det gradtal, på vilket regulatören vore inställd. Det förefölle sannolikt, att en dylik regulator skulle möjliggöra en effektivare och mindre dyrbar kontroll än den som nu utövades. Om en sådan apparat av praktiskt användbar typ och driftsäker konstruktion kunde åstadkommas, torde ett mejeri, som försett sin pastör med dylik anordning, kunna befrias från kontrollen i dess nuvarande form, om det i stället föreskrevs, att de maskinella anordningarna på mejeriet underkastades sakkunnig kontroll på vissa tider (en eller ett par gånger årligen).

Andra metoder för kontroll av uppvärmning av mjölk till visst gradtal

kunde ävenledes tänkas ifrågakomma. Sålunda funnes termografer av olika konstruktion i bruk, vilka fortlöpande registrerade temperaturen hos den mjölk, som avflöte från pastören. För närvarande syntes emellertid genom dylika anordningar en effektivare kontroll knappast kunna åstadkommas. Det vore dock icke uteslutet att i framtiden en tillfredsställande kontroll på detta sätt skulle möjliggöras.

För att pastöriseringslagen skulle kunna på ett smidigare sätt anpassas efter mejeriteknikens utveckling syntes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående sättet för uppvärmning av vara, som i nämnda lag avsåges.

Såsom skäl för sitt förslag om tillägg till § 2 har medicinalstyrelsen anfört:

För transport från mejeriet av sådan vara, som avsåges i pastöriseringslagen, användes i allmänhet mjölkkärl, i vilka samma dag opastöriserad mjölk transporterats till mejeriet. Det låge i öppen dag, att ett sådant förfaringssätt skulle medföra betydande risk för smittospridning. Därest en transportflaska innehållande mjölkrester, som vore bemängda med tuberkelbaciller, på ett mejeri fylldes med skummjolk, bleve ju hela flaskans innehåll smittoförande, huru väl skummjölken än pastöriserats. För att minska faran för smittospridning på detta sätt syntes det därför nödvändigt, att i pastöriseringslagen infördes bestämmelse om obligatorisk rengöring på mejeri av sådant mjölkkärl, som skulle användas för transport av vara, som avsåges i lagen.

Över medicinalstyrelsens förslag hava *yttranden* avgivits av lantbruksstyrelsen, svenska mejeriernas riksförening u. p. a., 1933 års mjölk- och mejeriutredning och hushållningssällskapens ombud.

Förslaget till ändring av § 1 har i princip tillstyrkts i samtliga yttrandena. I flertalet hava emellertid förordats vissa ytterligare ändringar i paragrafen.

Svenska mejeriernas riksförening har sålunda hemställt, att § 1 måtte givas den avfattning, att däri intoges förbud för den, som dreve mejerirörelse eller handel med mjölk, att till annan utlämna mjölk eller kärnmjolk, som icke uppvärmts på sätt Konungen föreskrivit, med mindre anledning till antagande funnes, att varan icke skulle användas till kreatursföda eller dylikt ändamål. Till stöd för sitt förslag har föreningen anfört, att det visat sig, att skummjolk, som utlämnats utan att hava blivit i vederbörlig ordning behandlad, använts till kreatursföda samt att straffansvar icke kunnat åläggas den, som utlämnat mjölken, enär mot dennes bestridande icke styrkts, att han ägt kännedom om att mjölken skulle användas på nämnt sätt.

1933 års mjölk- och mejeriutredning har biträtt riksföreningens förslag.

Jämväl *hushållningssällskapens* ombud hava uttalat sig för att § 1 kompletteras på sätt riksföreningen förordat. Ombuden hava särskilt framhållit såsom en fördel med detta förslag, att lagstiftningen därigenom skulle komma att gälla såväl den, som dreve mejerirörelse, som annan idkare av handel med mjölk.

Beträffande lämpligheten av förslaget om tillägg till § 2 hava i yttrandena förekommit delade meningar.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig icke hava något erinra mot förslaget. *Svenska mejeriernas riksförening* har anført:

Föreningen hade icke i princip något att erinra mot den föreslagna avfattningen av § 2 men ville framhålla, att det icke torde vara nödvändigt, att angivna bestämmelser om kärlets rengöring skulle gälla, där leverantören återtog skummjölken i samma flaskor, i vilka den hos honom producerade mjölken transporterats till mejeriet. Bestämmelserna om rengöring m. m. kunde så till vida bereda svårigheter för vissa mejerier som deras lokaler icke vore tillräckligt rymliga att förvara de avlämnade flaskorna under den tid rengöringen påginge. Jämväl torde med bestämmelserna följa särskilda utgifter för utökade maskinella anordningar och erforderlig personal.

1933 års mjölk- och mejeritredning har anslutit sig till riksföreningens uppfattning, att de bestämmelser, som medicinalstyrelsen föreslagit, endast borde äga tillämpning för den händelse återtagandet av mjölk icke skedde i samma kärl, som av leverantören använts för dess transport till mejeriet. Utredningen har härutinnan anført i huvudsak följande.

Genom hänvändelse till mejerikonsulenterna hade utredningen inhämtat, att tillämpning av de av medicinalstyrelsen föreslagna bestämmelserna skulle medföra stora svårigheter vid ett betydande antal mejerier, där ökat utrymme, större tillgång på ånga samt ökad personal skulle krävas för att mjölkkärlen skulle kunna underkastas i förslaget angiven behandling. Vid mejeri, från vilket mjölk eller kärnmjölk återtransporterades till producenten i samma kärl, i vilket den av honom levererade sötmjölken inforslats, syntes dessutom tillämpandet av föreskriften om kärlets rengöring på angivet sätt vara utan större betydelse för förhindrandet av smittas spridande från en besättning till en annan. I sådant fall, då producenten uppfödde reaktionsfria ungdjur utan att besättningen i övrigt vore reaktionsfri, vore det däremot nödvändigt, att transportkärlen steriliserades, innan de användes för återtransport av mjölk. I dylika fall torde emellertid, där ladugårdsägaren ej själv pastöriserade mjölken, överenskommelse rörande rengöringen eller mjölktransporten böra träffas med mejeriet. Särskild lagstiftning för sådana fall syntes knappast böra ifrågakomma.

Hushållningssällskapens ombud hava ansett, att ett undantag från den av medicinalstyrelsen föreslagna bestämmelsen av så vidsträckt art som förordats av svenska mejeriernas riksförening och 1933 års mjölk- och mejeritredning skulle medföra viss risk för att syftet med bestämmelsen skulle i väsentlig grad förfelas. Enligt ombudens mening borde ett undantag av angiven art icke införas för andra fall än då mjölk levererades från reaktionsfria besättningar och leverantören samtidigt själv icke fordrade, att kärlet skulle underkastas rengöring å mejeriet.

Av den förebragta utredningen torde framgå, att den hittills använda metoden — det s. k. Storchska pastöriseringsprovet — för undersökning huruvida mjölk, som pastöriserats, därvid uppvärmts i enlighet med pastöriseringslagens föreskrift till minst 80 grader Celsius icke längre kan anses helt tillförlitlig. Detta har, såsom utredningen ock giver vid handen, haft till följd, att någon effektiv kontroll över efterlevnaden av pastöriseringslagen icke längre är möjlig. En ändring av lagen för möjliggörande av sådan kon-

*Departements-
chefen.*

troll är därför påkallad. Såsom framgår av vad nötkreaturstuberkulossakkunniga och medicinalstyrelsen anfört torde en effektiv kontroll med tillhjälp av det Storchska provet stå att vinna, därest uppvärmning av den pastöriserade mjölken äger rum antingen till högre temperatur än 80 grader eller ock under viss längre tid. Emellertid lär, enligt vad medicinalstyrelsen upplyst, även andra enklare utvägar för utövandet av kontroll över lagens efterlevnad komma att öppna sig i och med slutförandet av vissa för närvarande pågående arbeten på det mejeritekniska området. Med hänsyn härtill torde det icke vara ändamålsenligt att i lagen fastställa några närmare föreskrifter angående mjölkens uppvärmning. Den lämpligaste utvägen för ernående av det avsedda ändamålet torde vara att, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, i stället för nu gällande föreskrift i § 1 angående mjölkens uppvärmning till minst 80 grader Celsius intaga en bestämmelse varigenom det lämnas i Kungl. Maj:ts hand att meddela de föreskrifter, enligt vilka mjölkens uppvärmning skall äga rum. Jag förordar alltså, att en dylik ändring av lagen kommer till stånd. Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 januari 1937.

I överensstämmelse med vad såväl mul- och klövsjukekommissionen som nötkreaturstuberkulossakkunniga anfört finner jag det förhållandet, att föreskriften i § 1 gäller endast mjölk, som från mejeri säljes eller utlämnas till annan, och icke mjölk, som av mejeri användes till utfodring av egna kreatur, innebära en brist i författningen, som synes hava bidragit till spridning av mul- och klövsjukan. Med hänsyn härtill anser jag, att en ändring av pastöriseringslagen i den av nämnda kommission och sakkunniga förordade riktning bör komma till stånd. Såsom i yttrandena framhållits skulle någon olägenhet för dem, som pastöriseringsplikten åvila, i allmänhet icke uppstå genom en dylik författningsändring, då de i de flesta fall torde vara försedda med erforderliga apparater för pastörisering. Skulle emellertid i något fall svårigheter yppa sig, kan Kungl. Maj:t, där så finnes erforderligt, jämlikt stadgandet i § 8 medgiva befrielse helt eller delvis från pastöriseringsskyldigheten. Att, såsom mul- och klövsjukekommissionen ifrågasatt, intaga föreskrift därom, att pastöriseringsplikten även skall åvila innehavare av ysteri, finner jag i likhet med nötkreaturstuberkulossakkunniga ej behövt, då begreppet mejerirörelse torde få anses innefatta jämväl osttillverkning.

Enligt nuvarande lydelse av § 1 torde det vid åtal för förseelse mot pastöriseringslagen åligga åklagaren att, i händelse av bestridande, visa, att mjölken varit avsedd till kreatursföda. Med den av svenska mejeriernas riksförening föreslagna lydelsen av paragrafen, enligt vilken försäljning eller utlämning av mjölk, som icke uppvärmts enligt lagens bestämmelser, ej skulle få ske med mindre anledning till antagande funnes, att varan ej skulle användas till kreatursföda, komme bevisbördan att överflyttas på den åtalade. Då ifrågavarande förslag torde vara ägnat att på ett önskvärt sätt underlätta kontrollen över lagens efterlevnad, tillstyrker jag att den princip, som i förslaget kommit till uttryck, vinner beaktande vid avfattningen av paragrafen.

Övriga ändringsförslag kan jag däremot icke biträda. Ett genomförande

av Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts förslag att utsträcka pastöriseringsplikten till envar, som till kreatursföda försäljer eller eljest utlämnar mjölk, skulle medföra betydligt ökade kostnader för övervakande av författningens efterlevnad, om en effektiv kontroll över huvudtaget bleve möjlig. Detsamma gäller i huvudsak svenska mejeriernas riksförenings förslag om utsträckande av pastöriseringsplikten till att omfatta förutom den, som driver mejerirörelse, envar, som idkar handel med mjölk. Genom den av mig nyss föreslagna utvidgningen av författningens tillämpning till att avse all till kreatursföda avsedd mjölk, som passerar genom ett mejeri, torde, såsom jämväl framgår av nötkreaturstuberkulossakkunnigas yttrande, ändamålet med lagen bliva tillfredsställande tillgodosett. Av anförda skäl kan jag icke heller förorda mul- och klövsjukekommissionens förslag om skyldighet för envar, som från mejeri mottager mjölk med vetskap att den icke uppvärmts till 80 grader, att, därest mjölken skall användas till kreatursföda, uppvärma densamma på angivet sätt.

Vad angår det av medicinalstyrelsen föreslagna stadgandet i § 2 om rengöring av transportkärl torde dess genomförande, såsom 1933 års mjölk- och mejeritredning påpekat, komma att bliva allför betungande för mejerierna. En begränsning av förslaget omfattning, på sätt utredningen ifrågasatt, torde å andra sidan medföra, att detsamma bleve utan verklig betydelse. Det med förslaget avsedda ändamålet lär kunna nås utan lagstiftningsåtgärder genom frivilliga överenskommelser mellan de av frågan intresserade parterna. Med hänsyn härtill torde någon bestämmelse i ämnet icke böra upptagas i lagen.

Icke heller synes det av nötkreaturstuberkulossakkunniga väckta förslaget om ändring av § 3 böra bifallas. En dylik ändring torde nämligen på sätt i vissa yttranden påpekats kunna giva anledning till en icke önskad begränsning av den i paragrafen stadgade underrättelseplikten.

Beträffande vidare den av nötkreaturstuberkulossakkunniga förordade höjningen av bötesminimum i § 4 synes densamma mindre lämplig. Bötesskalan skulle härigenom bliva alltför snäv. I stor utsträckning torde nämligen överträdelse av ifrågavarande författning äga rum icke med uppsåt eller på grund av slarv utan till följd av att de maskinella anordningarna för pastöriseringen icke fungerat tillfredsställande. Att i dylika fall domstolarna alltid skola vara bundna av ett så högt bötesminimum som 50 kronor torde icke vara tillfredsställande. Förslaget har ock avstyrkts i samtliga däröver avgivna yttranden.

Slutligen förordar jag, att, oaktat den av mig tillstyrkta ändrade avfattningen av § 1, bestämmelsen i § 8 om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva undantag från tillämpningen av stadgandet i förstnämnda paragraf bibehålles i lagen. Att, såsom nötkreaturstuberkulossakkunniga ifrågasatt, upptaga ett särskilt stadgande om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva användande av långtidspastöriseringsmetoden, synes däremot ej erforderligt. En dylik befohgenhet lär även därförutan komma att förefinnas.

I överensstämmelse med vad sålunda tillstyrkts har inom jordbruksdepar-

tementet utarbetats ett *förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.* Om förslaget vinner statsmakternas gillande, torde jag få sedermera förelägga Kungl. Maj:t förslag till dels erforderliga föreskrifter rörande pastöriseringsförfarandet, dels därav föranledda ändringar i de särskilda föreskrifterna för tillsyn å efterlevnaden av pastöriseringslagen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att det inom jordbruksdepartementet utarbetade författningsförslaget måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ragnar Odhnoff.